

FRI-2G.307-1-LL-07

**GENERATING IDEAS OF MODERN EDUCATION BASED
ON THE MESSAGES OF THE BOOKS FROM THE REVIVAL PERIOD
(THE COMPILATION OF A READER CONTAINING LITERARY WORKS
FROM THE REVIVAL PERIOD)²³**

Assoc. Prof. Velislava Doneva, PhD

Department of Bulgarian Language, Literature and Art,
“Angel Kanchev” University of Ruse
E-mail: doneva_v@uni-ruse.bg

Assoc. Prof. Mira Dushkova, PhD

Department of Bulgarian Language, Literature and Art,
“Angel Kanchev” University of Ruse
E-mail: mdushkova@uni-ruse.bg

***Abstract:** The current paper presents the process of preparing and compiling an original reader containing literary works from the Revival period. The reader is a result of the collaboration between members of the academic staff of the Department of Bulgarian Language, Literature and Arts and students from the Bulgarian Language and History undergraduate programme at the “Angel Kanchev” University of Ruse. The main sources of the texts included in the reader are books, course books and periodicals from two of the funds of the “Lyuben Karavelov” Regional Library in Ruse – the Incunabula Fund and the “Mihail Aranaudov” Fund. The reader comprises: 1. Articles; 2. Short folk genres, wise sayings; 3. Parables, fables, stories, cautionary tales; 4. Poetry; 5. References; 6. Appendix. The reader can be used in the training of school students in humanities high schools or of university students in the field of humanities. Despite the fact that the reader is not a popular genre nowadays, it will be useful to present-day young people due to its integrative character and due to its applicability to act as a source of historic information, as a model for text composition, as an example of the way in which the Bulgarian language of the past looked like, as a generator of topics and ideas focused on the individual, his/her nature, dreams, notions, attitude to the enlightenment.*

***Keywords:** reader, course project, Bulgarian literature of the Revival, Child and young adult literature, enlightenment, literacy, periodicals.*

ВЪВЕДЕНИЕ

През учебната 2018/2019 година пред студентите от I и II курс от бакалавърската специалност *Български език и история* и от магистърската програма *Съвременна българистика и образование* се иницира идеята заедно, преподаватели и студенти, да съберат в хрестоматията разнообразни по характер и целенасоченост текстове от различни жанрове на възрожденската книжнина.

Съставянето и издаването на хрестоматията е продиктувано от необходимостта да се улеснят обучаемите при навлизането в проблематиката на различни университетски дисциплини от историко-филологическия цикъл. Много често в съвременния образователен процес концепции и проблемност се градят върху готови анализи, разработки и интерпретации, без да се познават конкретно текстовете извори. За съжаление това води до повърхностно възпроизвеждане без самостоятелно мислене и позиция.

Изготвеният проект кандидатства за финансиране пред Студентския съвет на Русенския университет²⁴. Проектното задание обвързва две учебни дисциплини – „Българската литература през Възраждането” и „Литература за деца и юноши“, изучавани във II курс. Изследователските и тясно практическите задачи се обвързват с издирване, систематизиране

---

²³ Докладът е представен на пленарната сесия на 25 октомври 2019 г. с оригинално заглавие на български език: **ГЕНЕРИРАНЕ НА ИДЕИ ЗА СЪВРЕМЕННОТО ОБРАЗОВАНИЕ ЧРЕЗ ПОСЛАНИЯТА НА КНИЖОВНИЯ ФОНД НА ВЪЗРАЖДАНЕТО. (СЪСТАВЯНЕ НА ХРЕСТОМАТИЯ ОТ ТЕКСТОВЕ НА ВЪЗРОЖДЕНСКАТА КНИЖОВНОСТ).**

²⁴ Проектът е финансиран от бюджета на Студентския съвет при Русенския университет (2019).

и препубликуване на художествени текстове от различни жанрове, съдържащи приоритетно просветителски идеи, училищна и образователна и научна ематика.

Целта е разширяване обхвата на обучението и подготовката на студентите; засилване на интереса към изследователската работа и към конкретни области на филологическото знание; чрез работата си по проекта студентите да развият редица качества: самостоятелност, инициативност, креативност. Благодарение на проучвателската си дейност да изградят умения от различни сфери като: *интелектуални* – умения за работа с информация, отсяване на информацията, синтезиране; *творчески* – избор на определени текстове от книжнината; *комуникативни* – общуване с останалите участници от екипа; умения за работа в екип; *методологически и изследователски* – работа в библиотеката, работа с архив, работа с компютър; анализ на литературата, търсене и обработка на информация.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Дейността по проекта е организирана в два основни етапа: първи – проучване, събиране и систематизиране, и втори – техническа обработка на материалите, езиково-стилистика и редакторска обработка. Времето за реализацията е от март до ноември 2019 г. Проучването има една особеност, която трябва да се има предвид. Ексерпираният материал е изключително и само от два основни фонда от Регионалната библиотека „Любен Каравелов“ (Русе) – Старопечатния фонд²⁵ и Фонд „Михаил Арнаудов“²⁶ с наличните ресурси. Преобладаваща е периодиката, но тя не е в пълните си течения, не е дигитализирана и в този смисъл работата на студентите, със съдействието на библиотечните работници, особено на библиограф-експерта Валерия Йорданова от сектор „Местна история, краезнание, редакционна и издателска дейност“, е полезно родолюбиво дело за популяризиране на фондовете и въвеждането в обращение на възрожденската книжнина. Повечето от материалите са трудно достъпни, пръснати из периодичните издания. Характерът и обемът на христоматията не дават възможност да се представи в пълнота и изчерпателност българската книжнина от Възраждането. Старали сме се, съобразявайки се с университетските учебни програми, да подбирате онези текстове, които носят ярко почерка на възрожденското мислене и са най-притегателни за любознателността на студентите. При заявени желание и интерес това проучване може да бъде допълнено, разширено като период и проблематика в следващи издания.

Известно е, че българските книжовници от възрожденското време са били енциклопедисти, следвайки посланията на Античността и Просвещението. И поради тази причина сметнахме, че христоматията с присъщата си хетерогенност е подходяща жанрова форма за отразяване на идеята за енциклопедичност. Истина е, че тя като жанр не се доближава много до съвременното поколение, но в своята интегралност ще бъде полезна като историческа информация, като модел за конструиране на текст, като езиков образец, като генератор на теми, идеи, мотиви, обърнати към човека, неговата същност, възделения, представи, отношение към просветителството. Всъщност възрожденският корпус от текстове носи и отглежда в себе си голямата идея за възпитание в родолюбие и човеколюбие, в която основна зона заемат мотивите за просвещението.

Проучването показва, че съхраняваните в Регионалната библиотека книги, периодични издания, буквари, читанки и пр. не са познати на четящата публика. В този смисъл чрез христоматията те ще се актуализират и популяризират в съвременното образователно поле с възможност да се играят нови мостове между минало и настояще.

Времевият обхват на публикуваните текстове се движи от 1858 до към 1892, като най-силно представени са 60-те, 70-те и 80-те години на XIX век – третият, най-богат, противоречив

²⁵ Старопечатният фонд на РБ „Любен Каравелов“ наброява близо 2000 екземпляра. По-голямата част от колекцията е събрана от дарения, на пример 257 старопечатни книги са дарени от русенския книжар Никола Даков <<http://bgseverplus.eu/bg/>> (25.06.2019).

²⁶ През 1973 г. акад. Михаил Арнаудов предоставя личната си библиотека на РБ „Любен Каравелов“. Тя съдържа 4650 книги и 223 заглавия на периодични издания – от 1806 до 1974 г. Най-старата книга на кирилица е „Неделник“ на Софроний Врачански (The Sever+ Digital Cultural Treasure).

и значим период от развитието на възрожденската ни книжнина, който в своята цялост е концепция за пълноценен духовен живот на българската нация.

Заглавието на христоматията е *Книговище за прочитане*. То е заето от наименованието на списание, издавано от д-р Иван Богоров във Виена (1874 – 1875). Ето и неговото оригинално обяснение:

„Тъй както от реч зима става зимовище, така и от книга – книговище, което ще рече: 1. Място, дето държат заради науката множество напечатани книги, натрупвани или накупени с ред, и дето може да поседне човек, за да прочете някое списание. *Съграждам едно книговище. Ватиканско, царско, градско книговище. Пловдивското книговище е отворено всеки ден.* 2. Книговище са нарича и сякоя лавица с няколко полици, сгодна да се наредят там доста книги. *Едно книговище от орехови дъски. Едно книговище със стъкла;* 3. Книговище казват и книгите, що са намират в една сграда, в някоя къща, още – и на едно отбрано събрание от някоя колчавина книги. *Многобройно книговище. Малко книговище. Той си продаде книговището. Сичкото негово книговище е подвързано добре и позлатено;* 4. Книговище казват преносно и ради едно списание с различни познанае [познания]. *Книговище за неистински приказки. Книговище за пътуванеа [пътувания]*“ (Bogorov, I., 1874).

Съдържанието на христоматия включва: 1. Статии; 2. Кратки фолклорни жанрове, мъдри мисли; 3. Притчи, басни, приказки, поучителни разкази; 3. Поезия; 4. Библиография и 5. Приложение.

Много голям дял заемат **статии, посветени на учението, книгите, четенето и писането**. Това е резултат от многобройното им присъствие в периодичния печат, независимо от профила на изданието. В тях се открояват следните микротемати, обединени от макротемата *просвещение*: проблеми на българската граматика, за ортографията и езика (за руните, за българския правопис, за бащиния език); за организацията, управлението, правилата и обучението в училище (как да се учи, какви науки да се изучават; какви са длъжностите на учителя/ училищния надзирател, какъв да е обликът на учителя, как се изграждат отношенията учител – ученик); особености на художествеността (за литературата, поезията, книгите и вестниците) и др. Сред авторите на статии, препубликувани в христоматията, са П. П. Славейков, Д. В. Манчев, А. Цанов, Й. Груев, Г. Кръстевич, Д. Попов, Ив. Богоров и др. Преобладаваща част от тези статии са поместени в „Ръководител на основното учение“ – самостоятелното приложение към сп. „Читалище“ (1870–1875).

За успеха на училищното дело от голямо значение е да бъдат написани повече и по-добри учебници, затова чрез статии, рецензии и полемки се проблематизират различни варианти на български граматика, буквари и читанки. Най-активни сътрудници на периодичния печат са учителите. Почти всички учебнически пособия са придружени от предговор (образци са показани в приложението на христоматията). Предговорът е сред жанровите форми, които възрожденската книжнина усвоява и в този смисъл е елемент на новата светска литература. През 60-те, 70-те и 80-те години той е действително въведение и показва характерност на възрожденската култура – дидактичност, утилитарност, диалогичност към чуждото съзнание и знание. Проблемите, които се коментират, са обвързани с необходимостта от светска просвета, с въпросите на развитието на езика, с приближаването на българина до идеите на новото време и цивилизационното развитие. Предговорите към учебниците съдържат и методически указания как да се усвоява предлаганото знание, каква е потребността от подобни издания. Такива са например предисловията към „Ръководство за словосъчинение на Т. Икономов“ (1875) и към рубриката „Ученическо дружество „Труд“, на сп. „Китка“ (1875, кн. 1).

Второто тематично ядро на статиите осветлява въпроси от гражданско-възпитателно естество, фокусирано е върху възпитанието, нравствеността и някои общочовешки проблеми. За възрожденския човек от голямо значение е нравственото изграждане на младия човек, възпитаван в родолюбие, християнски ценности, нравствени качества; от значение са битът и отношенията в семейството. Затова публикациите настойчиво внушават нравствено-етичните императиви на добродетелния живот. На подрастващия се предоставят практически съвети, отнасящи се към психологията, природните науки и дори медицината. Те също са с

будителска и национално-просветна роля. Насоките, които очертават, свидетелстват за широта и обхватност. Поднесени са в популярна форма, някои притежават и есеистичен контур („Доброто употребление на времето“, „За награждения и наказание“ и др.).

Езикът на статитите демонстрира принадлежност към различни езиково-правописни школи. В много от тях са описани спецификата и нормативността им. Българските книжовници мислят за високата обработеност на изразните средства. Проблематиката на статиите е насочена главно към езика като общонародно средство за общуване. Авторите се стремят той да бъде единен за всички свои носители, да са кодифицирани нормите му с оглед ограничаване на вариативността, да изпълнява по-широки обществени, социални и културни функции. Развитието на езика е принос на граматисти, учители, учебникари, публицисти, поети, писатели, преводачи. През 70-те години повечето книжовници *смятат за нужно да се освободят от някои ограничени, регионални езикови положения, наследени от родните им говори, и да възприемат езикови положения, които се споделят от повече лица и са получили по-висок културен престиж. Но конвергентните и унификационни процеси през Възраждането протичат все пак бавно и стихийно.* (Radev, I., Rusinov, R., Aretov, N., Petkov, G., Radev, R. and E. Nalbantova, 1997: 262). В нашия случай публикуваните текстове, фокусирани върху нормативните правила, правописа, граматическите категории, лексиката, са написани предимно на североизточен, централен балкански, подбалкански и западен говор.

Кратките фолклорни жанрове са представени в хрестоматията от пословицата, поговорката и гатанката. Мъдрите мисли (по-рядко са авторски, предимно преводни) са в унисон с общото нравоучително говорене през Възраждането. Засягат различни аспекти на морално-етичното, но и са обърнати към силата на знанието, науката и смисления живот. Разширяват кръгозора и предлагат философски интерпретации. Ето няколко примера от *притчи престолюдни*:

*Планина с планина не ся посрешнува, а човека с човека.
Харизан оцет е посладак [по-сладък] от купен мет [мед].
На чуждо ястие сол нетуряй [не туряй].
Едно цвете не накичува градината.
Със едно цветие лето небива [не бива].
Чест и стеклото [стъклото] лесно ся строшуват.
В устата мет [мед], а в сърдцето утрова [отрова].*

Маркираният период е времето, в което усилено се събират и систематизират фолклорни жанрове. Те изговарят в най-голяма степен народната мъдрост и философия и са най-близо до обикновения българин. Правят се и опити за тяхното тълкуване. Задължително присъстват в учебникарската литература и демонстрират съзнателно отношение към фолклора, могат да бъдат запомнени и научени лесно и лесно се възпроизвеждат. Пословиците и поговорките лежат в основата на басните, приказките и притчите. При съставянето на хрестоматията стремежът е да препубликуваме по-малко познати или съвсем непознати пословици и поговорки. Но така или иначе представените кратки текстове представляват фолклоризация и преосмисляне на фолклорни мотиви и изразни средства.

Съдържанието на избраните гатанки насочва към отговори, свързани предимно със знанието, книгата и пр. Фолклорните гатанки имат познавателен характер. Част от тях тематично се отнасят до околния свят и материалната култура, други разчитат на остроумието, въображението и находчивите метафори. Авторските гатански често се опират на фолклорна основа.

Например гатанка от Цани Гинчев (по подражание на народните гатанки):

*Ножиците му на носа,
Сабята му на гърба, –
Сладкото носи в уста.
Дето мине – пие, –
По слънце вилнее.
Когато цалуни*

*Повни го до три-дни,
Пак си то отива,
Песен му припяват.
Налучи го – брава!*

(Пчела)

Структурата на гатанката предразполага малкия читател и е много подходящ дидактичен елемент в предпоставяне на интереса и въвеждане в образователна ситуация, тъй като съдържа и игрови момент. Някои гатанки са в стихотворна форма. Това са първите образци на литературната гатанка с автори Добри Войников (1868), Цани Гинчев (1871), и др., публикувани в сп „Читалище“, „Периодическо списание“, сп. „Извор“, в „Начална книжка за децата“ от Ив. Момчилов (1869).

Притчите и басните отговарят на потребностите на новобългарското училище. В речника на Найден Геров притчата е определена като *мъдро, поучително изречение*. В хрестоматията са поместени четири притчи от П. Р. Славейков. Най-голяма роля за утвърждаване на притчата в българската литература през XIX век има именно П. Р. Славейков. Той приема, че премъдростната притча израства от народната поговорка, т.е. приема я не като иносказание, а като сентенция и поука, като дидактичност. Склонен е дори да я причисли до приказката, но без да я разграничава от баснята и точно такива са примерите в хрестоматията. Нравственият аспект на възприемането на притчата показва най-характерната тенденция през Възраждането – да се възприема повече поучителната ѝ същност, а по-малко – иносказателната.

Баснята (в стихотворна и прозаическа форма) е много популярен жанр, навлиза в българската литература след преводните сборници на Йоан Емануилович (1852), Петко Р. Славейков (1852) и Райно Попович (1854). В сборниците ѝ се придава български характер, като за целта се използват елементи от народното творчество, а поуката е по-тясно вплетена в структурата на творбата. Интересът към баснята е свързан с възможността да се използва като средство за нравствено, гражданско и патриотично възпитание. Басните за „Книговище за прочитане“ са взети от периодичния печат и по-специално от сп. „Читалище“ и сп. „Училище“, от „Разни и полезни наставления за младите“ на Петър Оджаков (1867) и др. Най-често не се отбелязва кой е авторът или първоизточникът на баснята. Петър Оджаков е един от малцината, който посочва, макар и общо, че *изворите са български, сръбски и немски*. Интерес представляват авторските басни, без да ни е известно дали са оригинални или побългарени. Такава е например баснята „Цар Паун“ от С. С. Бобчев, чиято поука гласи:

*Не треба да избирам
Началници по хубост;
Треба да ги разбирам
Ако имат способност.
Не ни требат благородни
Ак' и те не са способни.*

Бобчев, С. С. Цар Паун, сп. Читалище, 1871, с. 321-322.

Поучителният разказ не се отличава със строги жанрово-стилови черти. Подбраните текстове се доближават до приказката и притчата и затова понякога е изключително трудно да се разграничат. По форма са кратки, винаги съдържат поука, имат подчертано дидактичен характер, притежават оголена идея, която е поднесена схематично, но изпълнява ролята си. Поучението стъпва върху случка, свързана обикновено с детето и отношението му с възрастния. Някои автори посочват като житейски примери за подражание известни личности (например Марк Аврелий, Артаксеркс). Тези разкази не се отличават с особени художествени достойнства, тъй като целта им е насочена към излъчване на идеи за добро възпитание, трудолюбие, ученолюбие и др.

Приказките – предимно битови, по форма – кратки, са с дидактическа насоченост (*полезни, нравствени приказки*).

Избиране на другари

Сине мой! Ако поискат грешниците да тя прелъстят, ти да не рачиш. Сине мой, не ходи в пътят заедно с тях; отдалечавай ногите си от стъпките им; защото нозете им тичат на зло и бръзат да проляят кръв. Прит. 1; 10, 15, 16.

Който ходи заедно с мудрите, той ще бъде мъдър, а другарът на безумните – ще ся изгуби. Прит. 13; 20.

Не прави приятелство със сърдит човек, и с гневлив човек не ходи заедно; да не научиш никак пътищата му, и да земеш примка в душата си. Прит. 22; 24; 25.

Друга разновидност са хумористичните приказки, които осмиват и порицават ленността, лакомията, глупостта (напр. *смешливи приказания*).

Лириката най-добре изговаря емоционалните състояния и рефлексии на възрожденския книжовник и най-пряко достига до съзнанието и сърцето на читателя. Затова и очаквано най-многобройни сред литературните жанрове в христоматията са поетическите текстове. Те са израз на определено равнище на поетическото мислене и на развитието на българския език, в голямата си част представляват *синтез на елементи от народнопесенното с резултата от личната творческа интенция* (по Radev, I., Rusinov, R., Aretov, N., Petkov, G., Radev, R. and E. Nalbantova, 1997: 582). Нашият подбор не е предизвикан главно от естетическата им стойност (резонно не очакваме големи художествени достойнства), а поради силната им гражданско-възпитателна роля.

Текстовете са открити в периодичния печат и то приоритетно в сп. „Читалище“, сп. „Знание“, в. „Напредък“, „Периодическо списание“. Сред тях присъстват не толкова познати текстове на едни от първите ни стихотворци: Кръстю Пишурка, д-р А. Пискулиев, Харалампи Ангелов, Андрей Цанов, Йоаким Груев, Добри Войников, Стефан Бобчев, Дерибеев, Екатерина Манчева, Никола Живков, Стефан Стамболов, Димитър Миладинов. Карамфила [вероятно – Карамфила Стефанова]. В христоматията показваме една от първите редакции на Ботевото стихотворение „Към брата си“, една от първите публикации на проекта за училищен химн на Стоян Михайловски, първите творби на много младия Иван Вазов, както и поетическите трели на Петко Рачов Славейков от Цариград. Христоматията съдържа и текст на учителя в Охрид Димитър Миладинов от „Български книжици“, като темата на стихотворението е свързана със съхраняване на националното съзнание в западнобългарските земи, за духовното пробуждане на българина. По традиция възрожденските автори или не подписват текстовете си, или – по-често – използват инициали и псевдоними, например Кръстю Пишурка – Пи Круша, С. С. Бобчев (С. С. Б. или Стойков), Иван Вазов (И. В., Ив. В., Иван М. Вазов), Екатерина Манчева (Е. М-ва), Харалампи Ангелов (Х. А-в) и др. Много често явление е свободният превод, който обикновено приема формата на подражание-побългаряване. Възрожденският поет попада на чуждо вълнуващо стихотворение, прави повече или по-малко свободен превод, запазва общото звучене, но го насища с ново съдържание, кореспондиращо с българската действителност.

Основни теми и мотиви в избраната поезия са: България, защитата на българския език, делото на Кирил и Методий, *тежката чужбина*, неудовлетворението от духовната немощ на българите и *безкнижната жалост*, но и пробудата на националното самочувствие, за смисъла на съществуването в служба на народа, за училището и учителя, за творчеството и др. Една част от стихотворенията са призивно-оптимистични в търсене на диалогичност („Братя мили, глас вика и нас“; „Отзив“ на Дерибеев; „Работи и се надявай“ на Стойков; „Свещникът да свети!“ и „Каж ми, Дунаве“ на Ив. М. Вазов и др.). Не са малко и тези, които са изпълнени в елегично-изповедна тоналност („На чужбина“ на Стойков; „Тежка мисъл“ на Ив. Вазов; „Последното решение“ на П. П. Славейков, „Защо ми, Музо, пееш“ от Х. А-в; „Бухалът“, „Безкнижна жалост“ [без посочени автори]). Прегледът на събраните творби регистрира романтично-сантименталния поглед към живота, както и гражданската позиция на социално анагажирания творец, отговаряща на потребностите на времето. Поезията предлага в не малка степен тромави, художествено оскъдни текстове, някои достигащи до безпомощно стихоплетство. Но чрез превеждане, подражание-побългаряване

постепенно светът на пишещия българин се обогатява, трансформира се от средновековно мислене към новите хоризонти пред ренесансовата личност.

Освен традиционните жанрови форми на химна, училищната песен, стихотворението, поетическия диалог и поетическото поздравление (честитение), се открива и по-трудната сонетна форма. Представените творби са ценни от гледна точка на развоя на литературата, тъй като бележат тенденция за отграничаване на авторската поезия от фолклора – нещо, характерно само за жанра *лирика*.

ИЗВОДИ

Главният практически резултат на проекта е отпечатване на христоматия, съдържаща възрожденска книжнина. Изданието само по себе си е иновативно, тъй като подобна христоматия не е издавана до този момент. Идеята е тя да присъства освен в обучението на студентите, но и да бъде предложена за включване в учебния процес на хуманитарните паралелки в училище – в часовете по свободно избираема и/или задължителна подготовка. По този начин ще се установи по-тясна и ефективна релация между университета и потребителите на кадри (училищата) – една от водещите цели на педагогическото образование.

Проблематиката в статиите от христоматията показват високата ангажираност на общността в лицето на училищните настоятелства, училищните надзиратели, читалищата, учителите книжовници, периодичните издания и семейството за образованието и възпитанието на детето, за формирането му като просветена, нравствена и ценностно-ориентирана личност. Посланията, които отправят тези текстове след век и половина, отново са актуални и днес със своята тревожност, загриженост за българския език и българската идентичност; търсене на отговори как да се преборим с невежеството и с неграмотността, с тоталната липса на възпитание и загуба на основни ценности; как да се реформира българското образование, за да бъде ефективно и полезно за обществото.

Препубликуваните и систематизирани възрожденски текстове ще спомогнат и за преосмисляне на литературните процеси – през какви етапи преминава българската литература от фолклора към авторството, как се променят езикът и израните средства, как се зараждат идеите и мотивите в художествената литература. Чрез тях може да се проследи сложния и труден национално-самобитен път на художествените явления, на формирането на художественото съзнание.

Христоматията ще освети тайните на една литература, която поставя началото на българската книжовност и българската литература – едно голямо *книговище*, от което чете, тълкува и осмисля всеки, който носи българско съзнание.

Настоящият доклад е разработен по научноизследователския проект „Изследване на езика и изкуството в света на иновациите“, No 2019 – ФПНО – 01, финансиран по фонд „Научни изследвания“ на Русенския университет „А. Кънчев“.

REFERENCES

Bogorov, I. (1874) The Meaning of the Word *Knigovishte*. – In Bogorov, I. (Ed.). *Knigovishte to Read*. Year I. 1874. No 1. (**Оригинално заглавие:** *Богоров, Ив. (1874) Значение на думата книговище*. – В: *Книговище за прочитание*. Ред. кол. Иван Богоров, I, N 1)

Radev, I., Rusinov, R., Aretov, N., Petkov, G., Radev, R. and E. Nalbantova. (1997). *Encyclopedia of the Bulgarian Literature of the Revival Period*. Veliko Turnovo: Abagar Publishing House. (**Оригинално заглавие:** *Радев, Ив., Р. Русинов, Н. Аретов, Г. Петков, Р. Радев, Е. Налбантова (1997). Енциклопедия на българската възрожденска литература*. Велико Търново: Абагар)

The “Academician Mihail Arnaudov” Fund in the System of Funds in the “Lyben Karavelov” Regional Library – Ruse: creation, development, access, dynamics. URL: <https://www.lib.bg/konferencii1/nk2018/prezentacii/04-rkonstantinova.pdf> (Accessed on

03.07.2019). (**Оригинално заглавие:** Фонд „Акад. Михаил Арнаудов“ в системата от фондове на Регионална библиотека „Любен Каравелов“ – Русе: изграждане, развитие, достъп, динамика URL: <https://www.lib.bg/konferencii1/nk2018/prezentacii/04-rkonstantinova.pdf> (Accessed on 03.07.2019)

The Sever+ Digital Cultural Treasure. URL: <http://bgseverplus.eu/bg/partnyoori/rb-lyuben-karavelov> (Accessed on 18.06.2019). (**Оригинално заглавие:** Дигитална културна съкровищница Север+. URL: <http://bgseverplus.eu/bg/partnyoori/rb-lyuben-karavelov> (Accessed on 18.06.2019)